

KVY Rytkönen Riikka(SM)

11.03.2020

Viite

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.3.2020

Tämä muistio täydentää EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä 4.-6.3.2020 käsiteltyä neuvostopakettia OM2020-00054 (oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.3.2020). Puheenjohtaja ilmoitti 10.3., että 13.3. oikeusasioiden kokous peruutetaan kokonaan. Suomen edustaja kokouksessa ei ole vielä vahvistunut.

Kokouksen asialistalle on lisätty keskustelu **muuttoliikkeen** tilannekuvasta. Keskustelu on jatkoa 4.3. ylimääräiselle OSA-neuvostolle, jossa keskusteltiin muuttoliiketilanteesta EU:n ulkorajoilla sekä niistä toimenpiteistä, joita voidaan osoittaa muuttoliikepaineen kohteena olevien ulkorajavaltioiden tukemiseksi. Neuvoston keskustelun tueksi ei ole jaettu puheenjohtajan asiakirjaa tai taustakysymyksiä ministereille. Suomi kannattaa muuttoliikekysymyksiin kokonaisvaltaista eurooppalaista lähestymistapaa. Tilapäisten tukitoimenpiteiden rinnalla on tärkeää työskennellä määrätietoisesti pysyvemmän ratkaisun löytämiseksi, jotta yhteiset järjestelmät toimivat sekä normaalin että korkean muuttoliikepaineen tilanteessa.

Lounaalla sisäministerit keskustelevat koronavirustilanteesta pelastuspalvelun näkökulmasta.

Asialista:**SISÄASIAT**

Esityslistan hyväksyminen

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Oikeus- ja sisäasioiden alan strategiset suuntaviivat

(ks. OM2020-00054)

Keskustelu

Hyväksyminen

Muuttoliike – tilannekatsaus

s. 3

Keskustelu

Muut asiat

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2020-00064

MMO

Niskanen Katri(SM)

10.03.2020

Asia

EU/OSA; oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.3.2020; muuttoliikkeen tilannekuva

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.03.2020 - 13.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

OSA-neuvoston keskustelu on jatkoa edellisviikon ylimääräiselle neuvostolle, joka järjestettiin seuraten Turkin ilmoitusta siitä, ettei se enää estä siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden pääsyä Eurooppaan ja ilmoituksen myötä kiristynyttä tilannetta Turkin ja Kreikan välisellä raja-alueella. Neuvoston keskustelun tueksi ei ole jaettu puheenjohtajan asiakirjaa tai taustakysymyksiä ministereille. Antici-kokouksessa 10.3. komissio pyysi puheenjohtajaa täsmentämään, että kyse on edellisessä OSA-neuvostossa sovittujen toimien seurannasta. Ennakkotietojen mukaan neuvostossa voi myös tulla esiin mahdollisuus siirtää turvapaikanhakijalapsia Kreikasta muihin jäsenvaltioihin vapaaehtoisuuden pohjalta.

Brysselissä 9.3.2020 järjestetyssä tapaamisessa Eurooppa-neuvoston pj Michel, komission pj von der Leyen ja Turkin presidentti Erdoğan sopivat prosessista yhteisen tilannekuvan luomiseksi EU-Turkki –julkilausuman toimeenpanoa koskien. Prosessia vetävät KE Borrell ja Turkin ulkoministeri Çavuşoğlu. Myös Michelin, von der Leyenin ja Erdoğanin on osaltaan määrä jatkaa lähipäivinä keskinäistä yhteydenpitoaan julkilausuman toimeenpanoa koskien.

Suomen kanta

Suomi kannattaa muuttoliikekysymyksiin kokonaisvaltaista eurooppalaista lähestymistapaa. Tilapäisten tukitoimenpiteiden rinnalla on tärkeää työskennellä määrätietoisesti pysyvemmän ratkaisun löytämiseksi, jotta yhteiset järjestelmät toimivat sekä normaalin että korkean muuttoliikepaineen tilanteessa.

On tärkeää, että muuttoliiketilanteen kehittymistä seurataan EU:ssa jatkuvasti ajantasaisella tilannekuvalla ja ryhdytään viipymättä tilanteen edellyttämiin toimenpiteisiin. Muuttoliikepaineen kohteeksi joutuneita jäsenvaltioita, etenkin Kreikkaa, mutta myös Bulgariaa, on tuettava niiden tarpeiden mukaisesti räätälöidysti ja tehokkaasti. EU:n ulkorajojen suojeleu kansainvälistä oikeutta, ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa kunnioittaen on ensisijaisen tärkeää.

Huolestuttava tilanne erityisesti Turkin ja Kreikan välisellä rajalla edellyttää Kreikan tukemista koko soveltuvalla laajalla EU:n keinovalikoimalla. Suomi on osallistunut Kreikan tukemiseen virastojen (EASO, Frontex, Europol) operaatioissa ja on sitoutunut tukemiseen jatkossakin. Suomelle on tärkeää, että kaikki EU:n toiminta noudattaa kansainvälistä oikeutta sekä kunnioittaa perus- ja ihmisoikeuksia.

Suomella on tällä hetkellä yhdeksän Rajavartiolaitoksen virkamiestä Frontexin yhteisoperaatiossa Kreikassa. Osana Frontexin merirajan nopeaa rajainterventiota Suomi on valmistautunut vahvistamaan osallistumistaan tässä operaatiossa kolmannella partiovenemiestistöllä. Lisäksi Suomi osallistuu maarajan nopeaan rajainterventioon Frontexin pyynnön mukaisesti: kuluva viikon aikana lähetetään Kreikkaan neljä rajojenvalvojaa ja Varsovan koordinaatiokeskukseen yksi henkilö.

Suomi ottaa valtioneuvoston päätöksen mukaisesti vastaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita, ensisijaisesti yksintulleita alaikäisiä sekä yksinhuoltajaperheitä, enintään 175 henkilöä. Hakijoita voidaan ottaa Kreikasta, Kyprokselta, Maltalta ja Italiasta sen mukaan, missä henkilöiden tilanne on vakavin.

Suomi on toimittanut Kreikalle materiaalitukea unionin pelastuspalvelumekanismin kautta.

EU-Turkki muuttoliikejulkilausuman 2016 asianmukainen toimeenpano tulee varmistaa. EU:n muuttoliiketyhteistyötä Turkin kanssa tulee jatkaa yhdessä sovitulta pohjalta.

Pääasiallinen sisältö

Tilanne erityisesti Turkin ja Kreikan välisellä rajalla

Turkin rajavalvonnan aukot kohdistuvat tällä hetkellä ennen kaikkea Turkin ja Kreikan vastaiseen rajaan. Tällä hetkellä tiedossa ei ole, että Turkki olisi vähentänyt Syyrian tai Irakin vastaisten rajojensa valvontaa.

Paine Turkin ja Kreikan välisellä maa- ja merirajalla on jatkunut, mutta laittomien rajanylitysten määrä on pysynyt alhaisena. Tulijoita Kreikan saarille on ollut 29.2.2020 jälkeen n. 1 700 henkilöä suotuisista sääolosuhteista johtuen. Turkin rannikkovartiosto on perjantaista 6.3.2020 lähtien estänyt lähtöjä Kreikkaan. Epävirallisten tietojen mukaan maarajalle saapuneissa on erityisesti afgaaneja, algerialaisia, marokkolaisia ja syyrialaisia. Kyse on pääosin jo pidempään Turkissa oleskelleista henkilöistä, ei Idlibistä paenneista.

Tilanne Bulgarian rajalla on rauhallinen, maahantulijapainetta ei ole. Bulgaria on kuitenkin varautunut mahdolliseen tulijapaineeseen lähettämällä rajalle tuhat varusmiestä ja puolustusvälineistöä. Myöskään Kyproksen tilanteesta ei ole tapahtunut muutoksia. Bulgaria ei ole toistaiseksi pyytänyt Frontexin apua.

Muuttoliiketilanteen osalta IPCR-kriisimekanismi on edelleen aktivoituna korkeimmalle tasolle. Syyrian, Turkin ja Kreikan tilannetta käsiteltiin 2.3.2020 IPCR:n korkean tason pyöreän pöydän kokouksessa.

EU:n ja Kreikan toimet

Ylimääräisen OSA-neuvoston yhteydessä 4.3.2020 komissio esitteli tilanteeseen liittyvän toimintasuunnitelman, jossa on seuraavat elementit: (1) nopeat rajainterventiot Kreikan

maa- ja merirajalla, (2) Frontexin koordinoimat toimet palautusten tehostamiseksi Kreikasta, (3) taloudellinen tuki Kreikalle 700 MEUR saakka, (4) tuki muilta jäsenvaltioilta Kreikalle pelastuspalvelumekanismin kautta, sekä (5) asiantuntijoiden lähettäminen Kreikkaan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) kautta Kreikan jäsenvaltioille esittämän 160 henkilön pyynnön pohjalta.

Jäsenvaltioiden kannanotoissa ja myös komission taholta on todettu tarve löytää ratkaisuja erityisesti Kreikan saarilla olevien, ilman huoltajaa olevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden tilanteeseen. Keskustelussa on ollut esillä myös näiden lasten mahdolliset sisäiset siirrot vapaaehtoisuuden pohjalta. Suomen lisäksi ainakin Saksa, Ranska, Luxemburg, Portugal ja Bulgaria ovat jo ilmoittaneet valmiudestaan ottaa näitä lapsia vastaan. Muutama jäsenvaltio harkitsee vielä kantaansa. Komissaari Johansson vierailee Kreikassa kuluvalle viikolla tilanteen kartoittamiseksi ja lisätietoja tulevasta suunnitelmista saadaan todennäköisesti viimeistään perjantain OSA-neuvostossa.

Frontex ilmoitti 1.3.2020 Kreikan pyynnöstä käynnistää nopea rajainterventio Kreikan meriulkorajalla. Operaation tavoitteena on parantaa merirajan valvontaa lisäämällä sekä henkilöstöä että kalustoa. 2.3.2020 Kreikka pyysi nopeaa rajainterventiota myös Kreikan maarajalle. Frontexin pääjohtaja on hyväksynyt molemmat pyynnot, operaatiosuunnitelmat on laadittu ja operaatioiden valmistelu on käynnissä.

Kreikka on tähän mennessä päättänyt mm. seuraavista toimenpiteistä: turvapaikkahakemusten vastaanottaminen laittomilta maahantulijoilta keskeytetään kuukaudeksi, laittomat maahantulijat käännytetään mahdollisuuksien mukaan välittömästi takaisin ilman rekisteröintiä Kreikassa, ja Kreikan itäisten maa- ja merirajojen vartiointi ja turvaaminen nostetaan maksimitasolle laittoman maahantulon estämiseksi.

Suomen tukitoimet Välimeren alueella

Helpottaakseen Välimeren alueen unionin ulkorajavaltioissa olevien turvapaikanhakijoiden humanitaarista tilannetta valtioneuvosto päätti 27.2.2020, että Suomi ottaa vastaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita, ensisijaisesti yksintulleita alaikäisiä sekä yksinhuoltajaperheitä, joilla on todennäköisesti perusteita saada kansainvälistä suojelua ja jotka tulevat maista, joissa on erityisen heikko turvallisuustilanne, kuten Syyriasta ja Afganistanista, yhteensä enintään 175 henkilöä. Hakijoita voidaan vastaanottaa Kreikasta, Kyprokselta, Maltalta ja Italiasta sen mukaan, missä henkilöiden tilanne on vakavin.

Maahanmuuttovirasto (Migri) jatkaa osallistumista turvapaikka-asioiden tukivirasto EASOn operaatioihin vuonna 2020 neljällä asiantuntijalla. Ensimmäinen komennus kohdistuu Kyproksen operaatioon. EASOn operaatioita on kuluvana vuonna käynnissä Italiassa, Kreikassa, Kyproksella ja tuoreimpana kesäkuusta 2019 alkaen myös Maltalla. Vuonna 2019 Migri osallistui EASOn Italian, Kreikan ja Kyproksen operaatioihin. Yksi asiantuntija toimi Kyproksella Nikosiassa ja lokakuun alusta Kreikassa ja Kyproksella asiantuntijat työskentelivät haastattelutehtävissä ja kansallisen turvapaikkaprosessin tukena tehden turvapaikkapuhutteluja ja päätössuosituksia. Kyproksella oli myös yksi korkeamman profiilin asiantuntija Pournarassa käynnistämässä uuden leirin toimintaa. Italiassa asiantuntija on osa liikkuvaa tiimiä ja toimii lähinnä Dublin-rekisteröintien parissa.

Rajavartiolaitos tukee Kreikan ulkorajavalvontaa Frontexin kautta. Vuonna 2019 Rajavartiolaitos osallistui Frontexin operaatioihin yhteensä 16 henkilötyövuoden

panoksella. Tällä hetkellä Rajavartiolaitoksen henkilöstöä on Frontex-operaatioissa muun muassa Kreikassa, Italiassa, Albaniassa ja Bulgariassa.

Kreikan ja Turkin välisellä merirajalla on käynnissä yhteisoperaatio Poseidon, jossa on tällä hetkellä Suomesta Rajavartiolaitoksen partiovene ja yhteensä yhdeksän rajavartiomiestä eri tehtävissä. Osana Frontexin merirajan nopeaa rajainterventiota, Rajavartiolaitos valmistautuu lähettämään kolmannen partiovenemiehistön Kreikkaan, mikä lisää siellä jo olevan partioveneen ajallista käytettävyyttä operaatioissa. Osallistuva henkilöstö on kartoitettu 9.3.2020 ja Frontexille on ilmoitettu valmiudesta lähettää kolmas miehistö operaatioon. Rajavartiolaitos vastaanotti 5.3.2020 Frontexin määräyksiä koskevan pyynnön lähettää maakohtaisesta 30 henkilön kiintiöstä nopean rajaintervention operaatioihin neljä rajojenvalvojaa ja yhden henkilön operaation koordinaatiokeskukseen Varsovaan. Samalla päivämäärällä Rajavartiolaitoksen päällikkö teki päätöksen lähettää Suomen osallistujat Frontexin pyynnön mukaisesti ja työskentely operaatioissa alkaa kuluvan viikon aikana.

Unionin pelastuspalvelumekanismin (UCPM, Union Civil Protection Mechanism) kautta voidaan koordinoita apua luonnon sekä ihmisen aiheuttamissa katastrofeissa sekä EU:ssa ja sen ulkopuolelle. Kreikka on mekanismin kautta 2.3.2020 pyytänyt materiaaliapua (mm. telttoja, lämmittimiä, hygieniatuotteita yms.) Kreikan ja Turkin raja-alueelle. Suomi on toimittanut Kreikalle materiaalitukea pelastuspalvelumekanismin kautta: 5.3.2020 lähetetty apu sisältää mm. 100 telttaa, joihin voidaan majoittaa 500 ihmistä, makuualustoja, huopia, pressuja ja vesitankkeja.

Poliisi on osallistunut Europolin Guest Officer (GO) -nimikkeellä olevien rikostutkijoiden pooliin syksystä 2016 alkaen (neljä poliisimiestä). Lähetettyjen tehtävät kestävät kolme kuukautta kerrallaan ja työnkuvana on Kreikan ja Italian hotspoteissa sekä Kyproksella isäntäjäsenmaan tukena tehdä tiedustelua maahanmuuttajien joukossa olevien riskihenkilöiden löytämiseksi. Viimeisin poliisimies palasi tehtävästä Etelä-Italiasta joulukuussa 2019. Poliisi on ilmaissut Europolille Suomen sitoumuksen poolin jatkamisesta ja uusien poliisimiesten rekrytoinnista. Europol määrittää pooliin osallistuvien sijoituspaikat ja tehtävät viraston tarpeiden mukaan. Toistaiseksi Suomesta on osallistuttu tehtäviin sekä Italiassa että Kreikassa. Lisäksi poliisi on lähettänyt neljä poliisimiestä Frontexin palautuspooliin Lesboksen saarelle Kreikkaan marras-joulukuussa 2018. Toista vastaavaa pyyntöä Frontexilta ei ole tullut.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.3.2020

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 13.3.2020

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

SM/MMO, Katri Niskanen, p. 050 4755910

SM/MMO, Kukka Krüger, p. 0295 488270

SM/RO, Matti Pitkäniitty, p. 0295 421131

SM/PEO, Wivi-Ann Wagello-Sjölund, p. 0295 488640

UM/Johanna Lammi, p. 0295 351898

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
